

УДК 657.6:339.543

Фабіянська В.Ю.
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри аудиту та державного контролю
Вінницького національного аграрного університету

Стефанішина І.М.
студентка
Вінницького національного аграрного університету

РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ В НАПРЯМІ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО ПОСТАУДИТУ В УКРАЇНІ

RESULTS OF WORK TOWARDS THE IMPLEMENTATION OF CUSTOMS POST-AUDIT IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються теоретичні та практичні питання, пов'язані з митним постаудитом як сучасною формою митного контролю. Проаналізовано стан нормативно-правового забезпечення митного постаудиту в Україні, сфера та ефективність його застосування, напрямки роботи та проблеми, які виникають під час здійснення постаудиту та шляхи покращення його у майбутньому.

Ключові слова: митний контроль, митний пост-аудит, спрощення митних процедур, зовнішньоекономічна діяльність, документальна перевірка.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются теоретические и практические вопросы, связанные с таможенным постаудитом как современной формой таможенного контроля. Проанализировано состояние нормативно-правового обеспечения таможенного постаудита в Украине, сфера и эффективность его применения, направления работы и проблемы, которые возникают при осуществлении постаудита и пути улучшения его в будущем.

Ключевые слова: таможенный контроль, таможенный постаудит, упрощение таможенных процедур, внешнеэкономическая деятельность, документальная проверка.

ANNOTATION

This paper deals with theoretical and practical issues related to customs post-audit as a modern form of customs control. The state of regulatory support of customs post-audit in Ukraine and the scope and effectiveness of its application have been analyzed as well as the trends and issues that may arise during post-audit and the ways to improve it in the future.

Keywords: customs, customs post-audit, simplification of customs procedures, foreign trade, document audit.

Постановка проблеми. Постаудит є достатньо новою формою митного контролю в Україні, однак аналіз європейського та світового досвіду дає підстави стверджувати, що використання даної форми митного контролю значно спрощує та прискорює здійснення митних процедур та сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Постаудит здійснюється на основі вибіркової та при максимальному можливому застосуванні методів управління ризиками. Під час проведення постаудиту поєднують форми митного контролю, які дають можливість більш ефективно виконувати поставлені перед митними органами завдання. Такі перевірки додають цілісності контрольним діям митних органів та покращують дисципліну по дотриманню подат-

кового та митного законодавств учасниками зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та вдосконалення митного контролю, проблеми митного постаудиту як сучасної форми митного контролю досліджували Л. Баран, І. Бережнюк, О. Вакульчик, І. Губіна, Н. Жанарбаєва, Т. Єдинак, Н. Єсипчук, М. Каленський, С. Коляда, Є. Корнієнко, П. Пашко, С. Терещенко, М. Харкавий, В. Фоменко та ін. Але на сьогодні ще й досі не визначено поняття митного постаудиту у вітчизняних нормативних документах, не відображено його місце у сучасних умовах регулювання економіки та не показані функціональні зв'язки контрольних органів та їх відповідальність за проведenu роботу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні інструментом реалізації форми митного контролю на основі постаудиту є документальна перевірка. Відповідно до ст. 345 Митного кодексу України, документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких митні органи переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення товарів на митну територію України, вивезення товарів за межі митної території України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів [1].

Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи. Так, митний аудит дає змогу виявити незаконні схеми ухилення від сплати податків і зборів, що мають системний характер, розробити відповідні критерії для виявлення правопорушень чинного законодавства, сприяти вирішенню проблемних питань шляхом надання пропозицій зі зміни законодавчої бази. З досвіду митних систем розвинених країн можна констатувати, що дієвим чин-

ником вирішення вітчизняних проблем в сфері митного контролю є перенесення поглибленого митного контролю на етап «після випуску товарів», що дозволяє застосувати спрощений метод митного контролю і відповідає Кіотській конвенції про гармонізацію митних процедур.

Проведення митного контролю через певний час після завершення митного оформлення є найбільш перспективним напрямом поліпшення роботи митних органів. Поширеним зараз є твердження, що митниця при виконанні своїх функцій буде спиратися на два головних принципи у діяльності: постаудит та оцінку ризику. З метою сприяння зовнішній торгівлі та збільшенню товарообігу митні органи спрощують процедури митного контролю при митному оформленні на кордоні. У розвинутих країнах митний постаудит дає більше 30% усіх митних платежів через те, що митні процедури на кордоні зведені до мінімуму. Проте, така оптимізація митних процедур не повинна здійснюватись за рахунок обмеження контрольних заходів. Тому зростає роль постаудиту в діяльності митних органів [2, с. 70].

Процес формування системи митного постаудиту в Україні розпочався та поступово вдосконалюється. Розроблені та запроваджуються у практичну діяльність нормативно-правові акти, що регламентують процес організації, проведення та оформлення результатів документальних перевірок з питань дотримання законодавства України з державної митної справи.

Найперший в Україні нормативно-правовий документ, який закріпив за митними органами повноваження суб'єктів економічного контролю, – це Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000 р. № 2181-III. Відповідно до даного документа, митні органи мають

право спільно з посадовими особами податкової служби брати участь у виїзних перевірках суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо правильності нарахування та сплати митних платежів [3].

Одним з основних міжнародних документів у сфері митної справи є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (м. Кіото, 1973 р.). Відповідно до Кіотської конвенції, постаудит – це форма митного контролю, яку здійснюють митні органи для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, через вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення [4].

Відзначимо також, що митний постаудит виступає одним із дієвих заходів запобігання правопорушенням, впровадження якого надає можливість митним органам своєчасно виконувати економіко-регуляторну, захисну та фіскальну функції, покладені на них законодавством.

Наказом ДМСУ від 05.01.2012 р. № 16 затверджено Примірне положення про відділ (сектор) митного аудиту регіональної митниці, митниці. Це положення визначає компетенцію (права, завдання, функції) й організаційну структуру відділу (сектору) митниці, на який покладено функції організації та здійснення документальних виїзних (планових чи позапланових) і документальних невиїзних перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [5].

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2008 р. № 339 про «Порядок здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів» встановлено випадки, коли здійснюється митний постаудит:

– виникнення обґрунтованих сумнівів стосовно достовірностей, що містяться в наданих до митного оформлення документах;

Таблиця 1

Вихідні дані результативності постмитного аудиту в Україні, 2010–2012 рр.

№ з/п	Показник	Роки		
		2010	2011	2012
1.	Всього виїзних документальних перевірок, шт.	532	440	431
2.	Донараховано за результатами виїзних документальних перевірок, тис. грн.	121831,60	152531,20	387700,70
3.	Сплачено за результатами виїзних документальних перевірок, тис. грн.	67023,30	529032,20	31772,80
4.	Всього невиїзних документальних перевірок, шт.	485	810	829
5.	Донараховано за результатами невиїзних документальних перевірок, тис. грн.	66762,40	192840,10	215052,30
6.	Сплачено за результатами невиїзних документальних перевірок, тис. грн.	7656,90	43452,00	70405,90
7.	Донараховано в середньому на одну документальну невиїзну перевірку, тис. грн.	137,65	238,07	259,41
8.	Донарахованого всього за результатами контрольно-перевірочних заходів, тис. грн.	188594,00	345371,30	602753,00
9.	Сплачено всього за результатами контрольно-перевірочних заходів, тис. грн.	74680,20	572484,20	102178,70
10.	Коефіцієнт результативності документальних перевірок	73,43	508,39	81,09

Джерело: [7]

– надходження інформації від митних органів іноземних держав щодо непідтвердження автентичності наданих до митного оформлення документів;

– виявлення фактів митного оформлення товарів, рівень митної вартості яких нижчий за рівень вартості прямих витрат;

– виявлення обставин, що мали вплив на митну вартість товарів та не були відомі чи документально підтверджені [6].

Як з теоретичної, так і практичної точок зору, визначення ефективності документальних перевірок є найбільш складною проблемою. Одним та найважливішим показником ефективності документальних перевірок можна вважати їх результативність, в основі визначення якої лежить кількісна та якісна оцінка порушень митного законодавства; визначення сум донарахованих за наслідками документальних перевірок платежів, штрафів і пені. На основі показників роботи структурних підрозділів постмитного аудиту розраховано показники (табл. 1), які характеризують результативність контрольно-перевірочної роботи фіскальної служби у напрямку забезпечення дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи.

Проаналізувавши дані таблиці, ми бачимо, що фіскальні органи стикаються з проблемою стягнення додатково донарахованих сум мита та митних платежів, штрафних (фінансових) санкцій. Однак рівень несплати не завжди є фактором неефективності проведених контрольно-перевірочних заходів, оскільки донараховані суми можуть бути оскаржені суб'єктами ЗЕД в адміністративному або судовому порядку, що відтермінує момент виконання грошових зобов'язань.

Аналізуючи виявлені порушення під час проведення постаудиту, митними органами встановлено, що найбільша частка порушень здійснюється при класифікації товарів (близько 40%). Близько 28% порушень здійснюється за рахунок заниження митної вартості. Близько 21% – порушення законодавства у сфері виконання операцій із давальницькою сировиною, зокрема, заниження митної вартості за рахунок не включення роялті, заниження витрат на транспортування, заниження витрат на страхування, проектування. Близько 5% порушень припадає на безпідставне застосування пільг, 3% – подання до митного оформлення недостовірних відомостей (рис. 1).

Цілком приєднуємося до думки науковців, тому серед орієнтирів підвищення ефективності митного постаудиту в Україні вбачаємо наступні:

- покращення аналітичної роботи на стадії планування контрольно-перевірочних заходів;
- налагодження взаємодії та співпраця з митними органами інших країн;
- вдосконалення електронної бази даних та покращення дієвості її використання;

– створення сприятливих умов для розширення прав митних органів у частині доступу до інформації, що перебуває в базах даних інших органів державної влади;

– забезпечення умов для поступового відходу від практики 100%-го фізичного огляду товарів під час переміщення їх через митний кордон України [9].

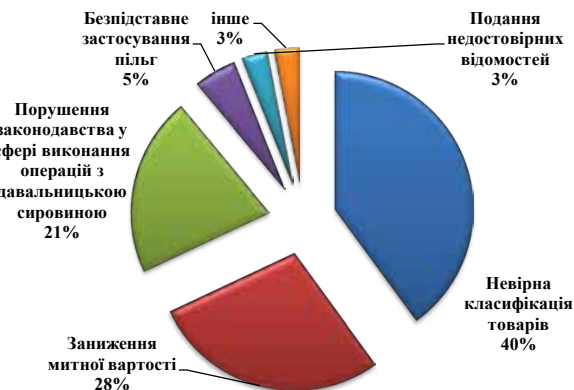

Рис. 1. Частка різних видів правопорушень, виявлених під час проведення постаудиту митними органами за 2013 р.

Складено автором на основі джерела [8]

Пропонуємо близько 95% товарів пропускати в Україну без митного огляду з організацією наступного митного контролю у формі постаудиту. Це має стосуватися лише найдисциплінованіших суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які за результатами попередніх заходів митного контролю можуть заслуговувати на довіру. Решту 5% товарів необхідно чітко контролювати під час процедур митного оформлення у пунктах пропуску. Це створює можливості для розширення повноважень митних органів щодо перевірки господарської діяльності суб'єктів ЗЕД та забезпечує підвищення ефективності здійснення митної справи. Також цей процес потребує належного нормативно-правового забезпечення дій митних органів під час здійснення митного постаудиту [6].

Належна правова регламентація щодо здійснення аудиторських перевірок для України надасть наступні можливості:

1) на законних підставах наповнювати дохідну частину державного бюджету завдяки донарахуванню митних платежів за результатами проведених перевірок;

2) контролювати дотримання митного законодавства України суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а особливо з питань достовірності, повноти та своєчасності сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), визначення митної вартості та коду товару за УКТ ЗЕД;

3) сприяти учасникам міжнародної торгівлі, що дозволить прискорити зовнішньоекономічний оборот України, а отже, збільшить надходження коштів до бюджету;

4) відповідати міжнародному рівню здійснення митного аудиту в частині спрощення процедур перевірки в пунктах пропуску на кордоні, що дасть змогу максимально скоротити час митного контролю та митного оформлення.

Висновки. Постаудит займає важливе місце при застосуванні системи управління ризиками та є головним елементом подальшого підвищення ефективності діяльності митних органів в Україні. Незважаючи на незначний час існування в Україні такої сучасної форми митного контролю, як постаудит, можна із впевненістю стверджувати про його результативність в частині забезпечення економічних інтересів держави, захист внутрішнього ринку від незаконного ввезення товарів та боротьбу з корупцією.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Митний кодекс України (від 13 березня 2012 року № 4495-VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Ткачик Ф.П. Сучасні орієнтири вдосконалення митного контролю в Україні / Ф.П. Ткачик // Інноваційна економіка. – 2013. – № 39. – С. 67–72.
3. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами : Закон України від 21.12.2000 р. № 2181-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2181-14/print1320850215104560>.
4. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р.; редакція на 26 червня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_6431.
5. Про затвердження Примірного положення про відділ (сектор) митного аудиту регіональної митниці, митниці: Наказ Державної митної служби України 05.01.2012 р. № 16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-primirnogo-polozhennja-pro-viddil-sektor--doc83472.htm>.
6. Губіна І.С. Митний постаудит у системі митного контролю / І.С.Губіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiiirbis_64.exe.
7. Харкавий М. Оцінка ефективності пост-митного аудиту в Україні / М.Харкавий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2014_11_25_lviv/sekcija_4_2014_11_25/ocinka_efektivnosti_post_mitnogo_auditu_v_ukrajini/70-1-0-1089.
8. Пресс-центр: новини // Офіційний веб-сайт ДМСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>.
9. Баран Р.Б. Постаудит як форма покращення митного контролю в Україні / Р.Б. Баран [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://asconf.com/rus/archive_view/243.